

Asia: VN/18066/2023

Arviomuistio tuomareiden etäosallistumismahdollisuudesta hallintoprosessissa

Lausunnonantajan lausunto

1. Olisiko hallintoprosessissa tarpeen säännellä kokoonpanoon kuuluvan tuomarin etäosallistumismahdollisuudesta suulliseen käsittelyyn? Mitkä olisivat mahdolliset hyödyt ja haitat tuomarin etäosallistumismahdollisuudesta hallintoprosessissa?

Oikeusministeriölle

Asia: Lausunto tuomareiden etäosallistumismahdollisuutta hallintoprosessissa koskevasta arviomuistiosta

Viite: Lausuntopyyntö 16.6.2023 VN/18066/2023

Oikeusministeriö on pyytänyt markkinaoikeudelta lausuntoa yllä mainitusta arviomuistiosta.

Markkinaoikeus esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavan.

Arviomuistiossa, joka on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä, käsitellään tuomarin etäosallistumista koskevan sääntelyn mahdollisia lähtökohtia hallintoprosessissa.

Arviomuistiossa todetun mukaan tuomarin etäosallistumismahdollisuudesta säätämällä voisi olla oikeudenkäyntimenettelyä joustavoittava vaikutus, mikä voisi edistää suullisten käsittelyjen suunniteltua toteutumista. Sääntelyn myötä esimerkiksi suullisen käsittelyn peruuntumisia voitaisiin erinäisissä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa välttää. Tällöin sääntely voisi edistää lainkäytön

toimivuutta ja sillä voitaisiin varmistaa nykyistä paremmin oikeusturvan saatavuus tilanteissa, joissa suullisia käsittelyjä jouduttaisiin muutoin peruuttamaan.

Markkinaoikeus toteaa, että oikeusministeriössä on valmistunut hieman runsas puoli vuotta sitten etäyhteyksiä oikeudenkäynneissä koskeva arviomuistio, jossa on käsitelty etäyhteyksien käyttöön liittyviä eri kysymyksiä oikeudenkäymiskaaren järjestyksessä käsiteltävissä asioissa.

Markkinaoikeus pitää suoraan sanottuna hieman erikoisena sitä, että oikeusministeriössä on päädytty tällaiseen eriytettyyn tarkasteluun yhtäältä oikeudenkäymiskaaren mukaisissa asioissa ja toisaalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisissa asioissa etäyhteyksien käyttöön liittyvien kysymysten osalta. Ainakaan markkinaoikeuden ja markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden käsittelyn näkökulmasta mainittuja kysymyksiä ei ole syytä tarkastella ainakaan lähtökohtaisesti toisistaan poikkeavasti yhtäältä oikeudenkäymiskaaren mukaisissa asioissa ja toisaalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisissa asioissa.

Markkinaoikeus ei tässä vaiheessa olekaan pitänyt tarkoituksenmukaisena mennä kovinkaan yksityiskohtaiseen tarkasteluun käsillä olevan arviomuistion osalta. Markkinaoikeus esittääkin seuraavassa ainoastaan muutamia yleisiä näkökohtia.

Etäyhteyksien käytön kannalta aivan keskeisen käytännön aspektin muodostaa se, että tuomioistuimilla on käytössään riittävän korkeatasoiset ja luotettavat tekniset välineet ja ohjelmistot sekä toimivat yhteydet yhteydenpitoon etäyhteyksin. Tätä aspektia ei ole arviomuistiossa käsitelty juurikaan laajemmin.

Kuten arviomuistiossa tuodaan esiin, mikäli tuomarin osallistuminen oikeudenkäyntiin etäyhteyksin halutaan mahdollistaa, edellyttää tämä lainsäädännön muuttamista.

Markkinaoikeuden näkemyksen mukaan jatkossakin erittäin vahvana pääsääntönä tulisi olla, että asian käsittelyyn ja ratkaisemiseen osallistuvat henkilöt (markkinaoikeuden kohdalla markkinaoikeuden jäsenet ja asiantuntijajäsenet) osallistuvat henkilökohtaisesti paikalla ollen oikeudenkäyntiin istuntosalissa.

On sinänsä ajateltavissa, että jossain poikkeustapauksissa tuomarin osallistuminen etäyhteydellä sallittaisiin jatkossa. Tällöin kysymys olisi lähtökohtaisesti lähinnä muutaman vuoden takaisen koronapandemian aikana julistettujen poikkeusolojen kaltaisista tilanteista, joissa etäyhteyksien käytöllä pyrittäisiin varmistamaan oikeusturvan antamisen jatkuminen vaihtoehtona sille, että suullisten käsittelyjen toimittaminen olisi pidemmän aikaa yleisesti kokonaan keskeytyksissä. Näiden tilanteiden tarkempi hahmottaminen sekä se, miten osallistuminen tulisi lainsäädäntöteknisesti

mahdollistaa, on syytä jättää jatkovalmistelun varaan. Jatkovalmistelussa olisi syytä tarkemmin harkita muun ohella myös sitä, mistä paikasta etäosallistuminen sallittaisiin, tulisiko etäosallistuminen rajata vain osaan kollegion jäsenistä, tulisiko etäosallistuminen mahdollistaa väljemmin kriteerein, jos myös asianosaiset osallistuvat istuntoon etäyhteyksin jne.

Jussi Karttunen

markkinaoikeuden ylituomari

2. Olisiko soveltamistilanteita tarpeen rajata arviomuistiossa esitetyillä tai muilla perusteilla? Mikä vaihtoehtoista 1–3 vaikuttaisi perustelluimmalta sääntelytavalta? Olisiko käyttöala syytä jättää yleisen soveliaisuusharkinnan varaan vai tulisiko sitä rajoittaa perustellun tai erityisen syyn vaatimuksella?

-

3. Olisiko tarpeen rajoittaa lainsäädännössä tuomarin etäosallistumisen paikkaa?

-

4. Tulisiko tuomarin etäosallistumismahdollisuutta rajoittaa joidenkin tiettyjen tilanteiden tai asiaryhmien osalta? Mitä nämä tilanteet tai asiaryhmät olisivat ja mitkä olisivat keskeiset perusteet rajoituksen tarpeellisuudelle?

-

5. Tulisiko tuomarin etäosallistuminen rajoittaa siten, että vähintään yhden kokoonpanoon kuuluvan tuomarin olisi oltava läsnä suullisessa käsittelyssä? Tulisiko tämän vaatimuksen koskea erityisesti istunnon puheenjohtajaa? Millainen merkitys asianosaisten suostumukselle tulisi tuomarin etäosallistumismahdollisuuden sääntelyssä antaa?

-

6. Olisiko tuomarin etäosallistumismahdollisuuden salliva säännös tarpeen ulottaa myös suulliseen valmisteluun? Jos säännös olisi tarpeen, niin olisiko sen suhteen perusteltua rajoittaa tuomarin etäosallistumismahdollisuuksia yleisen soveliaisuusharkinnan lisäksi?

-

7. Olisiko tuomarin etäosallistumisen salliva säännös tarpeen ulottaa myös katselmukseen ja tarkastukseen?

-

8. Aiheuttaisiko tuomarin etäosallistumisesta säänteleminen tarvetta tarkastella oikeudenkäynnin julkisuutta koskevia säännöksiä?

-

9. Muut mahdolliset ehdotukset ja näkemykset tuomarin etäosallistumista koskevaan sääntelyyn hallintoprosessissa?

-

Hanhela Elina

Markkinaoikeus - markkinaoikeuden ylituomari Jussi Karttunen